

Erdélyi Magyar Breviárium

Czirják Árpád

Nem fényűző, hanem fényt hozó emberekre van szükség

Az emberek néha lényeges dolgokra sem figyelnek fel, máskor pedig nevelésesen jelentéktelen tárgyakhoz is körömszakadtáig ragaszkodnak. Leonardo Boff egyik könyvében elmondja életének egyik fontos eseményét, ami valószínűleg a kívülállók számára alig mond valamit, legfeljebb különcködésnek tartja azt.

A brazíliai származású egyházi író már hosszabb ideje Németországban élt, amikor apja odahaza meghalt. A testvérek hosszú levélben számoltak be a szomorú eseményről és ugyanabban a levélben elküldték azt a cigarettavéget is, amelyet apjuk halálán ágyán utoljára szívott, és közben könnyben úszó szemmel távolban élő fiáról beszélt. Az író – vallomása szerint – azóta is őrzi ezt a cigarettacsikket. E cigarettavég számára nem egy bűzös hulladék, amit ki kell dobni, hanem becses emlék, ami elkíséri őt a sírig. Valahányszor rátekint, boldog emlékére apja jelenik meg lelki szemei előtt. Egy teljesen értéktelen tárgy, sőt kellemetlen cigarettavég is olyan jelle tud válni, ami messze túlmutat önmagán.

Ha az utca porába, vagy szemetesládába dobott kenyeret látunk, bosszankodunk és arra gondolunk, hogy a szülő nem tanította meg gyermekét a kenyér megbecsülésére. Ha viszont a liturgia keretében a pap vesz kezébe kenyeret és elmondja fölötte az ígét, az a kenyér már túlmutat önmagán, a halálba induló Krisztus szeretetének jelévé magasztosul. Ugyanígy vagyunk az emberekkel is. Ha az utcán a to-

longó tömegben egy járókelőbe ütközünk, elnézést kérünk ugyan, de bosszankodunk, ám ha később a színházban kiderül, hogy színész az „illető”, egészen másképpen nézünk rá, főleg ha művészi szinten jeleníti meg a darabot.

Mindenki tapasztalhatta, milyen feszült a várakozás, mikor a színházban felgördül a függöny. Hogy a színpad akkor még üres? Tévedés! A sok száz rászégező tekintet benépesíti azt, az üres színpadon ilyen formában egyszerre megjelenik az egész közönség is. Ha a tekintet a lélek ki-sugárzása, akkor a színpad üresen is a nézőtér fókuszpontjává változik, amelyet a 'belépő' színésznek érzékelni kell. A színházban a „néző”, anélkül hogy színpadra lépne, a darab folyamán maga is szinte együtt cselekszik a színésszel. Ha a színész jól játszik, játéka villamossággal telíti a színpadot. Mit számít az, hogy Macbeth várkastélyának lépcsője közönséges fehérre meszelt fából van, a művészi alakítás révén az a közönség látásában átlényegül és jobban csillog, mint a legjobb minőségű karrarai márvány. A dráma fejleményeinek hatására a nézők szíve erősebben megdobban, a szorongástól elakad lélegzetük, önkéntelenül is megpróbálnak közbelépni, elhárítani a szerencsétlenséget, megváltoztatni a végzetet. Így a darab cselekménye megkettőződik a nézőben lejátszódó párhuzamos drámai cselekmény révén, amely ugyan csak a képzetben él, de hatása messze túlhaladja azt.

Ha viszont a színésznek az alakítás nem sikerül, a varázs megtörik, arcjátéka csupán torz fintor lesz, a díszletek egyszerre közönséges ragasztott rongyokká válnak, a nézőkön pedig kínos érzés lesz úrrá. Ha szeretik a színészt, szánakoznak rajta és szeretnék, ha a darab mielőbb véget érne. A színész ellentáborra már sokkal kíméletlenebb: kineveti a pórut járt hóst. Némi igazsága van is, hisz nincs visszatartóbb, mint egy művészi ihlet nélküli erőltetett alakítás.

Mátrai Betegh Béla színésszel, rendezővel a közönség mindig elégedett volt, de ő magával szinte mindig elégedetlennek mutatkozott – mint vallomásaiban olvassuk. Egy művész számára lehet-e ennél megbízhatóbb minősítés?

A templom szolgálói és Thália szentélyének papjai különböznek is, de hasonlítanak is egymásra. Mindkét hivatás művelői fölöttünk állanak, hisz a szószék és a színpad magaslatáról beszélnek, nem tanácsot osztogatnak, hanem csatlakozhatatlanul kijelentenek, nemesak beszegítenek,

hanem új létsíkra emelnek. Az előbbiek az élettelen kenyeret, az utóbbiak magát az élő embert teremtik újjá. Még akkor is fényt hoznak, ha netán a fényűzést kedvelik.

Mátrai Betegh Béla színész és rendező 1846. március 19-én született Kolozsváron. A budai Várszínházban kezdte pályafutását. Ezután vidéki városokban lépett fel. Hosszú ideig a kolozsvári színház művezetője, 1883-tól a budapesti Nemzeti Színház segédrendezője, 1902-től főrendezője haláláig. Számos színművet fordított magyarra, átdolgozott műsordarabokat. Ismertebb szerepei: Shylock, Jago (Shakespeare); Moór Ferenc (Schiller: Haramiák); Biberach (Katona: Bánk bán). Művei: *Koncsag Lajkó* (népszínmű, Kolozsvár 1876); *Az élet színpadja és a színpad coulissái tarka vázlatokban* (Kolozsvár 1880); *A kolozsvári színház* (Kolozsvár 1882); *Meg volt írva a csillagokban* (regény, 1900, a Budapest című lapban). Mátrai Betegh Béla 1912. augusztus 19-én hunyt el Gödöllőn.

Bálintné Kovács Júlia rovata

Örmény szertartású és örmény gyökerű római katolikus papok Erdélyben (38. rész)

140. Vákár János Gyergyószentmiklóson született 1826. november 23-án. A gimnáziumot Csíksomlyón, filozófiát Kolozsváron, teológiai tanulmányait Gyulafehérváron végezte. Pappá szentelve: 1851. augusztus 3-án. Szolgálati helyei: Csíknagyboldogasszonyon káplán, 1852–1864; Csíksomlyón és Székelyudvarhelyen gimnáziumi tanár. 1865–1879: Oroszhegyen plébános. 1881: Bálványosváralján

nyugdíjas lelkipásztor. Meghalt 1884. november 5-én.

141. Vákár József, örmény szertartású. Gyergyószentmiklóson született, 1889. szeptember 28-án. A gimnáziumot Marosvásárhelyen és Székelyudvarhelyen, teológiai tanulmányait Gyulafehérváron a Hittudományi Főiskolán végezte. Pappá szentelve: 1912. június 14.(26) Szolgált: 1912: Szépvízen káplán. 1918: plébános,

1928–1960: Gyergyószentmiklóson plébános. 1960. október 4-én hunyt el.

A Magyar Katolikus Lexikon szócikkében, amelyet Kádár Dániel örmény katolikus plébános készített: **Vákár József** (Gyergyószentmiklós, Csík vármegye, 1889. október 28.– Gyergyószentmiklós, 1960. okt. 4.): örmény plébános. – A gimnáziumot Székelyudvarhelyt, a teológiát Gyulafehérvárt és 1911: az örmény szertartást Bécsben végezte. 1912: ugyanott pappá szentelve. Szépvízen segédlelkész, 1915: ugyanott, 1928: Gyergyószentmiklóson plébános. – *Fontosabb munkái: A gyergyószentmiklósi latin és örmény szertartású római katolikus templomok története.* Kolozsvár, 1940. – *A csíkszépvízi örmény plébánia története.* Gyergyószentmiklós, 1941. K.D.

A világhálón: „Még Fáraó Simon plébános ideje alatt, 1912-ben káplánnak nevezte ki a Püspökség az 5830/1912-es számú irattal Vákár Józsefet, akit abban az évben szenteltek pappá. A fiatal káplán kisegítője lett az öregkorba hajlott lelkipásztornak, és átvette Isten igéjének hirdetését. Az új segédlelkész hivatásszeretettel és lelkesedéssel végezte kötelességeit, mind az egyház keretében, mind az állami iskolánál, amelynek kezdettől fogva hitoktatója volt. Ittléte alatt az oltáregylet működése új lendületet nyert, a hitélet elevenné vált. Az egyházközség óhajának eleget téve, minden pályázat mellőzésével, zsinatvizsgás plébánosnak nevezte ki Vákár Józsefet Majláth püspök 1915. augusztus 7-én. Mint új plébános, a hívek iránti ragaszkodásával és tettrekéséssel igyekezett kiérdemelni a közbizalmat, amellyel megajándékozták, és önzetlen munkáját becsülték. Rendbe hozta a plébánia levéltárát és könyvtárát. Felújította a templomi ruhák készletét, folytatta a Historia Domus írását.”

1916-ban többek között ezt írja: „Ez év egyik nevezetessége június 26-án volt, mikor is földrengést éreztünk. Éppen fél 9 óra tájékán szentmisémet befejezve az utolsó ima végzésénél bizonyos szédülést éreztem, aminek nyomában annyira megtántorodtam, hogy az oltárt is meg kellett fogjam, nehogy elessem. Nem tudtam mire véljem e dolgot. Fordulok ki az oltártól s akkor látom, hogy a lüszterek mind mozzognak. Egyszerre tisztában voltam az eseménnyel. Egy földrengésnek kellett lennie. Ezen hitemben erősített meg Fáraó ny. esperes úr is, ki a miséje előtti praeparatio végzése közben érezte az ingást. Természetesen már utca hosszat beszéltek a rendkívüliséget, a lapok pedig bő referációjában számoltak be az erdélyi városokban előfordult károkról, így pl. Erzsébetváros, Nagyszében tájékán kémények is omlottak meg, cserepek hullottak le a házak tetejéről, a konyhákban az edények, s a szobák bútorai valóságos ördögtáncot jártak.”

1928-ban, Görög Joachim hirtelen bekövetkezett halálával megüresedett a gyergyószentmiklósi plébániahivatal. Az egyházközség Vákár József plébánost kéri és javasolja megválasztásra. Négy tagból álló bizottság jött Szépvízre, hogy Vákár plébánost értesítsék megválasztásáról, és felkérjék új plébániájának elfoglalására.

„Vákár József plébános nem ismeretlen városunk egész közönsége előtt. Közöttünk élte gyermekkorát, s már mint gyermek, mindnyájunk osztatlan szeretetét érdemelte ki, s azóta is, mióta pappá szentelték és csíkszépvízi plébános lett, csupa jót és nemeset hallottunk róla.”

„A szépvízi egyházközség nem fogadta szívesen ezt a hírt. Sokáig nehezteltek a gyergyóiakra, hogy megkérdésük nélkül ragadták ki körükből szeretett papjukat.”

Folytatjuk

Csudák és szentek

Március 21-én koraeste szakrális hangulat fogadta a Várnegyed Galéria vendégeit. A művészeti alkotásokban testet öltő öszövétségi és keresztény motívumok között Imrényi Zsófi és Imrényi Dávid ortodox görög egyházi dalokat énekelt. Kacsóh Cecília textilművész és Mátyássy László szobrászművész Szimbólumok című tárlatának megnyitójára a tavasz első napján a nagyhét közeledtét jelezte.

Az I. kerületben élő művészházaszaspár lapunk számára elmondta, a Várban lévő műteremlakásukban az élet egybefolyik az alkotással. Családjuk több generációs művészcsalád, Cecília mindkét nagypapája zeneszerző volt (Eisemann Mihály és Kacsóh Pongrác), de három felnőtt fiuk is művészi pályára lépett. Áron filmrendező, Bence színművész, Jónás pedig fotóművész.

ékesített kék bársony evangéliumi borító az ötvösművészet, a kisplasztika és a könyvkötészet remeke. Ugyancsak formabontó alkotás a Pap Károly író emlékére készített szobor. A kerámiából készült Fej című szobor Kacsóh Cecília grafikája alapján készült, a kiállításon az ihlető alkotás is megtekinthető.

Dr. Nagy Gábor Tamás polgármester köszöntőjében arra utalt, hogy a tárlat címűl választott Szimbólumok kifejezés a görög syn (össze-) és ballein (dobni) kifejezésből származik. Jelentése: összetenni valamit. A szó egykor azt a jelet jelölte, amelyet tudatosan kettévágtak, hogy később összeillesszék. A cím kitűnően tükrözi a művészházaszaspár alkotásait, amelyek az ősi harmóniáról beszélnek és a teremtett világ rendjének üzenetét hordozzák.

A tárlatot a 90 esztendő dr. Dávid Katalin, Széchenyi-díjas művészettörténész,

A Várnegyed Galéria falain régről ismert legendás hősök, keresztény szentek – Szent György, Szent Simon – idézik a nemzedékeken átívelő történeteket. Kacsóh Cecília geometrikus és organikus világú hízművein a számos madármotívum között Jónás madara, a Királyi madár és a Kék madárfa is felbukkan. A gyakran azonos színű textil és fonál (monokróm) technika megállásra és gondolkodásra készíti a látogatót. A textilbe álmódott mondák és regék között tetten érhető a játékoság is, a Halcsoda, a Csigavirág, a Bújócska mellett – a galériában szinte eldugva – erről árulkodik a hízműt Önarckép is, amelyen a művész egy indáival hívogató növény/életfa testébe rejti el önmagát.

A hízművek koszorúzza teret Mátyássy László szobrászművész alkotásai töltik ki. A tradicionális stílusvilágú, bronzba öntött Szent István és Szent György mellett egészen egyedi alkotás a Naphajó című szobor. Az üvegtárlóban elhelyezett, bronzal-

